

Грудзур О.М., викладач кафедри
кримінального права НАВС,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯК ПРОЦЕС ТА РЕЗУЛЬТАТ

Аналізуючи тематику сучасних наукових досліджень з кримінального права, слід констатувати, що значна їх частка, здебільшого та, яка стосується проблем Особливої частини, прямо пов'язується із питанням кримінально-правової характеристики. При цьому сутність самого поняття «кримінально-правова характеристика» не розкривається, а його змістове наповнення, виходячи із структури таких наукових досліджень, є досить різноманітним. У цьому зв'язку й виникає необхідність проведення поглибленого вивчення самої кримінально-правової характеристики та її елементів.

В українській мові характеристика означає опис, визначення істотних, характерних особливостей, ознак когось, чого-небудь. Відтак, кримінально-правовою характеристикою, фактично, є опис кримінально-правових категорій та їх ознак. Проте сам опис може означати і процес описання (пізнання), і вже закріплені існуючі знання. У відповідності з цим, кримінально-правова характеристика може розумітися в двох значеннях як: а) процес або б) результат.

Так, з одного боку, описання ознак кримінально-правових категорій це своєрідний процес, який по суті зводиться до пізнання відповідної категорії, що забезпечується використанням загальнонаукових та спеціально-наукових методів. З іншого боку, такий процес пізнання призводить до свого результату, що втілюється вже в одержаних знаннях про відповідну кримінально-правову категорію. Тобто кримінально-правова характеристика як результат це існуючі і вже описанні знання про кримінально-правову категорію, тоді як кримінально-правова характеристика як процес – це тільки

процес вироблення (одержання) знань про кримінально-правову категорію, які й будуть закріплені та стануть результатом.

З існуючих досліджень кримінально-правової характеристики (праці В.І. Борисова, А.А. Вознюка, А.А. Музики та О.О. Пашенка) випливає, що остання, здебільшого, розглядається як результат, тобто як самі знання про кримінально-правову категорію, а не як процес одержання таких знань. Саме тому окремо хотілося б зупинитися виключно на питаннях розуміння кримінально-правової характеристики як процесу пізнання (одержання знань).

З цієї позиції кримінально-правова характеристика є своєрідною інтеграцією методів наукового пізнання. Іншими словами, процес одержання та описання знань про кримінально-правову категорію передбачає, по-перше, розкладення (розподіл) такої категорії на її елементи, по-друге, дослідження кожного з цих елементів та з'ясування їх ознак, по-третє узагальнення цих елементів та їх ознак і визначення сутності кримінально-правової категорії в цілому. Водночас, все це вимагає гармонійного поєднання та використання таких методів наукового пізнання як: діалектичний, аналізу, синтезу, дедукції, індукції, догматичний, системно-структурний, логіко-семантичний, історично-правовий, порівняльно-правовий та ін.

З огляду на це кримінально-правова характеристика є не просто описанням ознак та елементів кримінально-правових категорій, але й процесом складного наукового пізнання, що дозволяє виробити (одержати) знання про кримінально-правову категорію.

Таким чином, кримінально-правова характеристика повинна розглядатися дещо ширше і не зводиться тільки до описання як результату закріплених знань.